

การพัฒนาารูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานให้เหมาะสมกับบริบทของ
โรงเรียนเทศบาล 3

Development of School – Based Management Models Appropriate for
Tessaban 3 School

เพ็ญแข แสงงาม¹

Penkae Sang-ngam¹

โรงเรียนเทศบาล 3¹

Tessaban 3 School¹

Corresponding Author, Email: yaijung555@gmail.com¹

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเทศบาล 3 โดยได้ดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน คือ การสร้างรูปแบบ การบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ดำเนินการโดยศึกษาเอกสารงานวิจัย ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ดำเนินการโดยผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนเทศบาล 3 กลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนนี้ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 15 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน และครูผู้สอน จำนวน 14 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การพหุคูณ

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเทศบาล 3 ซึ่งผ่านเกณฑ์การตรวจสอบความเหมาะสม โดยผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียน ปรากฏว่า ด้านการบริหารวิชาการ ประกอบด้วยภารกิจ จำนวน 26 ข้อ โดยข้อที่มีความสำคัญ 3 อันดับแรก ได้แก่ การจัดครูเข้าสอนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ การอนุมัติการเลื่อนชั้นของนักเรียน และการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการบริหารบุคคล ประกอบด้วยภารกิจ จำนวน 14 ข้อ โดยข้อที่มีความสำคัญ 3 อันดับแรก ได้แก่ การสรรหาบุคลากร การประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากร และการอนุมัติรับบุคลากรจากโรงเรียนอื่น ด้านการบริหารงบประมาณ ประกอบด้วยภารกิจ จำนวน 10 ข้อ โดยข้อที่มีความสำคัญ 3 อันดับแรก ได้แก่ การอนุมัติจัดตั้งงบประมาณของโรงเรียน การอนุมัติงบประมาณของโรงเรียน และการแสวงหางบประมาณของโรงเรียน ด้านการบริหารทั่วไป ประกอบด้วยภารกิจ จำนวน 26 ข้อ โดยข้อที่มีความสำคัญ 3 อันดับ

แรก ได้แก่ การกระจายอำนาจในโรงเรียน การพัฒนาระบบฐานข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการบริหารและการเรียนการสอน และการจัดบริการด้านต่าง ๆ ให้แก่ชุมชน

คำสำคัญ : การบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน, การพัฒนารูปแบบ, บริบท

Abstract

The purpose of this research was to develop school – based models suitable for Tessa ban 3 school contexts. The study was divided in two steps. For the first step, create school – based management models study of a research document. The second step was development of the school administration models. The samples used in the survey study consisted of 15 school committees, 1 school administrators and 14 teachers. The statistical devices used for this study were percentage, median, standard deviation and coefficient.

The findings revealed as follows. The models for school-based management, suitable for Tessa ban 3 school contexts: In the aspects of academic affair administration, there were twenty – six items, of which the three important ones were teacher group subject organize, approval of the students’ examination passing level, and education quality insurance. In human management, which consisted of fourteen items, the first three important items were look for personnel, personnel’ performance evaluation and approval personnel other school. In the aspect of budget management, which consisted of ten items, the first three important items were approval a budget of school setting, approval a budget, and look for a budget. In the aspect of general management, which consisted of twenty – six items, the first three important items were decentralize power in school, development data base and technology in teaching – learning activities administration, and management community.

Keywords: school-based management, development, appropriate

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือ หรือกระบวนการสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความสามารถรวมทั้งพฤติกรรม เจตคติ ค่านิยม และคุณธรรมบุคคลอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต คุณสมบัติของบุคคลดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมโลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสื่อสารหรือเทคโนโลยีอื่นๆ และมีการแข่งขันอย่างรุนแรงทางด้านเศรษฐกิจทำให้คุณภาพของประชากรยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของรุ่ง แก้วแดง (2540 : 4) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาต่อการพัฒนาประเทศสรุปได้ว่า “ การศึกษาเป็นรากฐานและเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมืองของประเทศ การที่จะใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประชากร และประเทศให้บรรลุเป้าหมายได้นั้นจำเป็นต้องพัฒนาระบบการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ มาตรฐาน และมีประสิทธิภาพที่ดีพอที่จะพัฒนาประชากรและประเทศชาติให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในกระแสโลกาภิวัตน์ ”

รูปแบบในการบริหารการศึกษาของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2534 รวมทั้งพระราชกฤษฎีกาที่เกี่ยวข้อง มีลักษณะเป็นการบริหารราชการส่วนกลาง โดยมีหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาค ซึ่งมีลักษณะเป็นการสร้างสายงานบังคับบัญชาจากระดับบนสู่ระดับล่าง เรียกว่า สายการบังคับบัญชาแนวดิ่ง และในปัจจุบันได้มีการมอบอำนาจ และแบ่งอำนาจในบางเรื่องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้บริหาร และตัดสินใจ ก็ยังไม่สอดคล้องกับความจำเป็น และความเร่งด่วนในการแก้ปัญหา และสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างเหมาะสม กอปรทั้งในภาวะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องรับผิดชอบผู้มารับบริการจำนวนมาก และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ ในขณะที่ระบบและโครงสร้างในการบริหาร และการตัดสินใจในบางเรื่องยังไม่เปลี่ยนแปลงให้เหมาะสม

จากกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกภาคส่วนอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อสังคมไทย อย่างมาก กอปรทั้งรูปแบบและโครงสร้างของการบริหาร การศึกษายังไม่มีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงให้สอดคล้องกับ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาจึงได้ตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และได้ แก้ไขเพิ่มเติมมาเป็นลำดับ เป็นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 สาระแห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้นับเป็นการรื้อปรับระบบและปฏิบัติการบริหารการศึกษา ซึ่งบทบัญญัติที่ว่าด้วยการบริหาร การศึกษาบัญญัติให้บริหารงานโดยการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

(สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษาของกรมอาชีวศึกษา. 2547 : 6 – 27) กล่าวคือ มาตรา 8 (2) บัญญัติให้การจัดการศึกษาต้องยึดหลักการให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9 การจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลัก 6 ประการ คือ มาตรา 9 (1) ให้มีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติมาตรา 9 (2) มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาตรา 9 (3) มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และการจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ และประเภทการศึกษา มาตรา 9 (4) มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มาตรา 9 (5) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา และมาตรา 9 (6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถานสังคมอื่นๆ มาตรา 27 วรรคสอง กำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสารระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ และมาตรา 39 บัญญัติให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

จากการสังเคราะห์นัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ดังกล่าวแล้วพระราชบัญญัติฉบับนี้มีเจตนารมณ์ “ ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ” นับเป็นการปฏิรูปโครงสร้างการบริหารการศึกษาโดยกำหนดให้หน่วยงานส่วนกลางทำหน้าที่กำหนดนโยบาย มาตรฐานกลาง หลักสูตรแกนกลาง ส่วนระดับพื้นที่การศึกษา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการกำกับติดตาม นิเทศ ประเมินผล และการประสานงานการปฏิบัติระหว่างส่วนกลาง และหน่วยงานในพื้นที่ โดยบทบาทอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษาโดยตรงนั้นเป็นบทบาทของสถานศึกษาที่ใช้การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (สมุทร ชำนาญ. 2546 : 5 - 6) กล่าวว่า ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดทฤษฎีการบริหารที่มุ่งแสวงหาความร่วมมือจากชุมชน ท้องถิ่น โดยเป็นการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการบริหารด้วยระบบมีส่วนร่วมแบบหุ้นส่วน (partner) หรือมีส่วนเกี่ยวข้องจากทุกฝ่ายที่มีส่วนได้เสีย (stakeholders) ในรูปแบบของคณะกรรมการโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ตัวแทนครู ตัวแทน

ผู้ปกครอง และชุมชนร่วมกันบริหารโรงเรียนให้สอดคล้องตอบสนอง และเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนให้มากที่สุดจากรูปแบบดังกล่าวจึงมีหลักการสำคัญของการบริหาร 4 ประการ กล่าวคือ ประการแรก การกระจายอำนาจการบริหารจัดการสู่หน่วยปฏิบัติโดยตรง ซึ่งหมายถึงโรงเรียนหรือสถานศึกษา ประการที่สอง การบริหารโดยหลักการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และเป็นเป็นการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้ประชาชน และชุมชน ประการที่สาม คือการบริหารตนเอง และประการสุดท้าย การบริหาร การจัดการที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และชุมชนมากที่สุด

การนำรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมาใช้ในการจัดการศึกษานั้น นักการศึกษาที่มีความเห็น ที่สอดคล้องกันว่าจะจะเป็นสิ่งที่ช่วยจัดจุดอ่อนของการบริหารที่รวมศูนย์อำนาจไว้ส่วนกลางลงได้ และสนองตอบ ต่อปัญหาความต้องการของชุมชนให้มากที่สุด ซึ่งสถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องนำไปใช้ในการจัดการบริหาร และจัดการศึกษาให้เหมาะสม นับเป็นนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพสังคมยุคปัจจุบัน โรงเรียนเทศบาล 3 ซึ่งเป็นสถานศึกษาสังกัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เห็นว่า การบริหารการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานควรมีลักษณะอย่างไร บทบาทอำนาจหน้าที่ของสถานศึกษามีขอบข่ายอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และสอดคล้องกับความต้องการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จึงควรให้บุคลากรทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นพร้อมกับการนำเสนอรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไปให้คณะกรรมการสถานศึกษา และคณะครูได้ตรวจสอบความคิดเห็นถึงความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติเพื่อจะช่วยให้ได้รูปแบบที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งสถานศึกษาจะได้ใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดกรอบบริหารได้อย่างสมบูรณ์ และสนองความต้องการของชุมชนในที่สุด

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียน โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนเทศบาล 3 สังกัดเทศบาลเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ในการบริหารงานโรงเรียน 4 ด้าน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารบุคคล การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารทั่วไป

2. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาล 3 จำนวน 1 คน

2.2 ครูผู้สอนในโรงเรียนเทศบาล 3 จำนวน 14 คน

2.3 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนเทศบาล 3 จำนวน 15 คน

3. กลุ่มตัวอย่าง ผู้ศึกษาวิจัยเจาะจงใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง
4. ตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรที่จะศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ตัวแปร 4 กลุ่ม คือ
 - 4.1 การบริหารวิชาการ ประกอบด้วย
 - 4.1.1 การใช้หลักสูตรแกนกลาง
 - 4.1.2 การใช้หลักสูตรท้องถิ่น
 - 4.1.3 การจัดการเรียนการสอน
 - 4.1.4 การพัฒนาสื่อการสอน
 - 4.1.5 การวัดผลประเมินผล
 - 4.1.6 การแก้ไขปัญหาการเรียนการสอน
 - 4.1.7 การเลื่อนชั้น
 - 4.2 การบริหารบุคคล ประกอบด้วย
 - 4.2.1 การสรรหา
 - 4.2.2 การบรรจุแต่งตั้ง
 - 4.2.3 การประเมินผลการปฏิบัติงาน
 - 4.2.4 การพัฒนาบุคลากร
 - 4.2.5 การพิจารณาบำเหน็จความชอบ
 - 4.2.6 การดำเนินการทางวินัย
 - 4.3 การบริหารงบประมาณ ประกอบด้วย
 - 4.3.1 การแสวงหางบประมาณของโรงเรียน
 - 4.3.2 การจัดตั้งงบประมาณโรงเรียน
 - 4.3.3 การจ่ายเงินประเภทต่างๆ ของโรงเรียน
 - 4.3.4 การรายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียน
 - 4.4 การบริหารทั่วไป ประกอบด้วย
 - 4.4.1 การกำหนดนโยบายของโรงเรียน
 - 4.4.2 การจัดทำแผนการพัฒนาโรงเรียน
 - 4.4.3 การจัดบริการต่างๆ แก่นักเรียนและชุมชน
 - 4.4.4 การกำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติในโรงเรียน
 - 4.4.5 การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และหน่วยงานอื่น
 - 4.4.6 การสร้างเครือข่ายในการจัดการศึกษา
 - 4.4.7 การปฏิบัติงานธุรการในโรงเรียน

ข้อจำกัดของการวิจัย

การศึกษานี้ กำหนดให้รูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเทศบาล 3 เป็นรูปแบบที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัย และได้ผ่านการตรวจสอบ ความเหมาะสมจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนเทศบาล 3 เท่านั้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ได้รูปแบบการปฏิบัติงานที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเทศบาล 3
2. ทำให้สามารถกำหนดบทบาท อำนาจหน้าที่ของโรงเรียนเทศบาล 3
3. สามารถนำผลจากการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียนในบริบทที่คล้ายคลึงกันได้อย่าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเทศบาล 3 ในด้านการกำหนดโครงสร้างองค์การบริหารวิชาการ การบริหารบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารทั่วไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษายึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. การบริหารองค์การที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษาให้มีการบริหารในรูปองค์คณะบุคคล
3. สถานศึกษามีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดบริหารทางการศึกษาและบริการอื่นๆ ของสถานศึกษาอย่างมีอิสระทั้งการกำหนดนโยบาย เป้าหมายของสถานศึกษา การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไปในสถานศึกษาเพื่อการเป็นโรงเรียนของชุมชน

4. คณะกรรมการสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่ากรรมการประเภทอื่นรวมกัน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการ และเลขานุการ โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

4.1 ให้ความเห็นชอบนโยบายและแผนการจัดการศึกษา และการจัดหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา

4.2 เสนอแนะการบริหาร และจัดการแก่ผู้บริหารสถานศึกษาในด้านวิชาการ ด้านบุคคล ด้านงบประมาณ และด้านการบริหารทั่วไป

4.3 ส่งเสริม สนับสนุน และกำกับติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษาในด้านการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน การระดมทรัพยากร การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสืบสานศิลปะ จารีตประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น

5. รูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นกระบวนการตัดสินใจโดยใช้ฉันทมติของคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการ และเลขานุการ คณะกรรมการสถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

5.1 การบริหารวิชาการได้แก่ การอนุมัติหลักสูตร การพัฒนาการเรียนการสอน การพัฒนาสื่อ และเทคโนโลยี การแก้ไขปัญหาการเรียนการสอน การวัดผล ประเมินผล การตัดสินใจเลื่อนชั้น และการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

5.2 การบริหารบุคคล ได้แก่ การสรรหา การแต่งตั้ง การพัฒนา การประเมินผล การปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน การให้บำเหน็จ ความชอบ การลงโทษทางวินัย

5.3 การบริหารงบประมาณ ได้แก่ การประมาณการรายรับ และรายจ่าย ของสถานศึกษาการตรวจสอบ การใช้จ่าย และรายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

5.4 การบริหารทั่วไป ได้แก่ การกำหนดนโยบาย การจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาการจัดบริการต่างๆ แก่นักเรียนและชุมชน การกำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติของสถานศึกษา การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น การแสวงหาความร่วมมือในการจัดการศึกษา และการปฏิบัติงาน ธุรการของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการสร้างรูปแบบจำลองการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

1. การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

2. คัดเลือกรูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของ สมุทราชานัญ (2546) เป็นรูปแบบจำลองในการศึกษาวิจัย โดยมีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ คือ การบริหารวิชาการ การบริหารบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารทั่วไป

ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

1. เลือกกลุ่มตัวอย่าง

2. ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามขั้นตอนที่ 1 ซึ่งเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นชนิดเลือกตอบเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยและมีแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ

3. วิเคราะห์ ความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานและความคิดเห็นอิสระ

3. พัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน จากการแปลผลคะแนนที่ได้จากการสอบถาม และความคิดเห็นอิสระ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเทศบาล 3 โดยมีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารบุคคล ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารทั่วไป

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรในการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาล 3 จำนวน 1 คน

2. ครูผู้สอนในโรงเรียนเทศบาล 3 จำนวน 2 คน

3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนเทศบาล 3 จำนวน 3 คน

กลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเจาะจงในประชากรเป็นกลุ่ม

ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 3 ฉบับ ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม 2. แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน 3. แบบสอบถามความคิดเห็นเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ได้พัฒนาขึ้น

1. ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ และตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน

2. แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานการศึกษาวิจัยนี้ นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของ สมุทรา ชำนาญ (2546) ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบมีจำนวนข้อคำถาม 56 ข้อ

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

การหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้ดำเนินการหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ได้พัฒนาขึ้นให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเทศบาล 3 โดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูผู้สอนจำนวน 14 คน และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 15 คน รวมจำนวน 30 คน ของโรงเรียนเทศบาล 1 “บุรีราษฎร์ดรุณวิทยา” สังกัดเทศบาลเมืองบุรีรัมย์ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ความเชื่อมั่นด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ติดต่อขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาล 1 “บุรีราษฎร์ดรุณวิทยา” ซึ่งเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ได้พัฒนาขึ้นให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเทศบาล 3 ในขั้นตอนการทดลองใช้เครื่องมือ

2. ติดต่อ ประสานงานขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาล 3 ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง

3. จัดเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลให้พร้อมและเพียงพอกับจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

4. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จแล้ว นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ในการตอบ

5. ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 30 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ทำการตรวจให้คะแนน เพื่อนำไปใช้ในการคิดวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ โดยหาค่าสถิติต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ทราบลักษณะกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าร้อยละ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

2. วิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบจำลองการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

3. วิเคราะห์ความเหมาะสมของการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารบุคคล ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารทั่วไป ค่าสถิติสำคัญในการตรวจสอบความเหมาะสมการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานประกอบด้วย

3.1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นการตรวจสอบความเหมาะสมของการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเทศบาล 3

3.2 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของรูปแบบจำลองการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กับการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient)

3.3 สหสัมพันธ์พหุคูณและสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (Multiple Correlations and Coefficients of Determination) เป็นค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ และสัมประสิทธิ์การพยากรณ์องค์ประกอบของการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ควรมีค่าสูงสุดไม่เกิน 1.00

สรุปผล

1. รูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเทศบาล 3 ด้าน การบริหารวิชาการ มีสาระสำคัญ คือ การอนุมัติให้ใช้หลักสูตรท้องถิ่น การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาสื่อการเรียนและเทคโนโลยี การแก้ไขปัญหาการเรียนการสอน การจัดครูเข้าสอนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ การอนุมัติให้เลื่อนชั้นเรียนของนักเรียน การกำหนดวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน การอนุมัติให้จัดบริการแก่นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ การอนุมัติให้ใช้แบบเรียนในโรงเรียน การอนุมัติให้ใช้แบบฝึกหัดในโรงเรียน การอนุมัติแผนการพัฒนาวิชาการ การอนุมัติให้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาสอนในโรงเรียน การอนุมัติให้ช่วยเหลือทางวิชาการซึ่งกันและกันระหว่างโรงเรียน การอนุมัติให้สอนพิเศษในโรงเรียน การอนุมัติให้ใช้นวัตกรรมในการเรียนการสอน การอนุมัติการวิจัยในชั้นเรียน การเทียบโอนผลการเรียน การออกใบรับรองผลการเรียน การกำหนดจุดเน้นทางวิชาการของโรงเรียน การอนุมัติจัดแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การสร้างสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร และการประกันคุณภาพการศึกษา

2. รูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเทศบาล 3 ด้านการบริหารบุคคล มีสาระสำคัญ คือ การสรรหาบุคคล การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร การพัฒนาบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา การพิจารณาการจ้างบุคลากร การพิจารณาเลิกจ้างบุคลากร การอนุมัติให้ดำเนินการทางวินัย การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของบุคลากร การพิจารณาบำเหน็จความชอบของบุคลากร การอนุมัติรับบุคลากรจากโรงเรียนอื่น การอนุมัติให้บุคลากรย้ายไปโรงเรียนอื่น การอนุมัติจ้างบุคลากรภายนอกมาเป็นครูพิเศษ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นครูสอนในโรงเรียน และการใช้ผู้ทรงคุณวุฒิจากชุมชนเป็นครูสอนในโรงเรียน

3. รูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเทศบาล 3 ด้านการบริหารงบประมาณ มีสาระสำคัญ คือ การอนุมัติงบประมาณของโรงเรียน การแสวงหางบประมาณของโรงเรียน การอนุมัติจัดตั้งงบประมาณของโรงเรียน การอนุมัติใช้จ่ายเงินงบประมาณการอนุมัติสั่งซื้อ และสั่งจ้างในโรงเรียน การอนุมัติการจ่ายเงินนอกงบประมาณ การอนุมัติการจ่ายเงินนอกงบประมาณ การกำหนดแนวทางการตรวจสอบการใช้เงินงบประมาณ การรายงานผลการดำเนินงาน งบประมาณของโรงเรียน การกำหนดแผนและโครงการของโรงเรียน และการกำหนดค่าใช้จ่ายอื่นๆของโรงเรียน

4. รูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเทศบาล 3 ด้านการบริหารทั่วไป มีสาระสำคัญ คือ การกำหนดนโยบายของโรงเรียนการจัดทำแผนการพัฒนาโรงเรียน การจัดบริการด้านต่างๆ ให้แก่นักเรียน การจัดบริการด้านต่างๆ ให้แก่ชุมชน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน การแสวงหาความร่วมมือและความช่วยเหลือในการจัดการศึกษาในโรงเรียน การกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานธุรการ การกำหนดกฎระเบียบต่างๆ ของโรงเรียน การกำหนดมาตรการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ การกำหนดวันเปิดและปิดโรงเรียน การกำหนดเวลาเรียนสำหรับนักเรียน การรักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน การรักษาสิ่งแวดล้อมภายนอกโรงเรียน การอนุมัติการใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียน การอนุมัติรูปแบบรายการของอาคารเรียน อาคารประกอบของโรงเรียน การอนุมัติการรื้อถอนอาคารเรียนและอาคารประกอบ การจัดตั้งกรรมการเฉพาะกิจต่างๆ ที่โรงเรียนจะดำเนินการเฉพาะเรื่อง การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของโรงเรียน การจัดกิจกรรมเสริมสร้างหลักสูตร การจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัย คุณธรรมและจริยธรรม การจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ การป้องกันแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน การกระจายอำนาจในโรงเรียน การสร้างเครือข่าย และการมีส่วนร่วมในการบริหาร การพัฒนาระบบฐานข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการบริหารและการเรียนการสอน และการเรียนรู้พัฒนาการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

1. การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเทศบาล 3 พบว่า กลุ่มภารกิจในการบริหารโรงเรียนในแต่ละด้านปรากฏผลดังนี้

1.1 ด้านการบริหารวิชาการ กลุ่มภารกิจของโรงเรียน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาการเรียน การสอน การแก้ไขปัญหาการเรียนการสอน การอนุมัติการเลื่อนชั้นเรียน การวัดผลประเมินผลการเรียน เป็นต้น ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับการวิจัยของ บูโกสกี (BuKosky อ้างถึงในสมุทพร ชำนาญ, 2546 : 130) ที่ทำการศึกษากิจการปฏิบัติงานของโรงเรียนประถมศึกษาที่บริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในรัฐแคลิฟอร์เนีย ผลการศึกษา พบว่า ต้องมีองค์ประกอบด้านวิชาการ คือ หลักสูตรที่มีมาตรฐาน การสอนที่มีประสิทธิภาพ การเรียนแบบปฏิสัมพันธ์ และมีเทคโนโลยี มีระบบการวัดผลและประเมินผลที่ชัดเจน ผลการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ภารกิจหลักของโรงเรียน ได้แก่ การให้บริการทางวิชาการที่มีคุณภาพต้องเป็น การให้บริการทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน สามารถเป็นเครื่องมือสำหรับการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขได้ ตลอดจนให้การศึกษาที่มุ่งสร้างคนให้เป็นคนดี มี

ความรู้ มีทักษะและสามารถอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่นได้ โดยเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนและประเทศชาติ ดังนั้นผู้ให้บริการการศึกษาต้องมีความรู้ ความเข้าใจในบริบทของโรงเรียนของตนอย่างถ่องแท้ชัดเจนว่าชุมชนและประเทศชาติ ต้องการสมาชิกที่มีลักษณะอย่างไร ต้องการบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถที่เน้นในเรื่องใด ดังนั้น กลุ่มภารกิจด้านการบริหารวิชาการของโรงเรียนที่บริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจึงมีจุดเน้นที่ภารกิจด้านการบริหารหลักสูตร การบริหารการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล ดังที่ปรากฏในการวิจัยครั้งนี้

1.2 ด้านการบริหารบุคคล กลุ่มภารกิจของโรงเรียน ได้แก่ การพัฒนาบุคลากรการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร การอนุมัติบาเหน็จความเห็นชอบ และการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้สอนในโรงเรียนผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับผลการวิจัยของกออิน (Goin, 1992 : 3788 – A) ที่ทำการศึกษผลสำเร็จในการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในส่วนของการบริหารบุคคล พบว่า มีองค์ประกอบ คือ การฝึกอบรมบุคลากร และการธำรงรักษาบุคลากร และสอดคล้องกับแนวคิดของ ซัลลิส (Sallis อ้างถึงใน สมุทร ชำนาญ. 2546 : 131 – 132) ที่กล่าวว่า การบริหารองค์การที่มีคุณภาพนั้น ต้องมีการเพิ่มอำนาจให้แก่บุคลากร ซึ่งรวมถึงการพัฒนาทักษะ กระบวนการปฏิบัติงาน การจัดการความขัดแย้งในการปฏิบัติงาน เป็นต้น จากผลการศึกษาและแนวคิดที่สอดคล้องกันดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนที่บริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น ภารกิจในการบริหารบุคคลให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากร และการประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นภารกิจหลัก ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนโดยทั่วไป ยังไม่มีการสรรหาบุคลากรด้วยตนเอง โดยมีหน่วยงานในระดับเหนือขึ้นไปเป็นผู้ดำเนินการในภารกิจนี้ ดังนั้นโรงเรียนจึงมีความจำเป็นต้องนำบุคคลเหล่านี้มาพัฒนาเพื่อให้มีความรู้ ทักษะเพียงพอและสอดคล้องกับภารกิจหรือความต้องการของโรงเรียนนั้นๆ

1.3 ด้านการบริหารงบประมาณ กลุ่มภารกิจของโรงเรียน ได้แก่ การกำหนดแผนงานโครงการของโรงเรียน การรายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียน การอนุมัติการสั่งซื้อและสั่งจ้างในโรงเรียน การอนุมัติการใช้จ่ายเงินนอกงบประมาณของโรงเรียน และการอนุมัติการใช้จ่ายเงินงบประมาณของโรงเรียน เป็นต้น ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ มอร์เรน และลีวาซิก (Marren & Levacic, 1994, PP. 39 – 52) ได้ทำการศึกษาประโยชน์จาก การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า มีการปรับปรุงการวางแผนมากขึ้น มีความตระหนักในการใช้งบประมาณมากขึ้น การใช้ทรัพยากรมีประสิทธิภาพมากขึ้น และสอดคล้องกับเบลค (Belk อ้างถึงใน สมุทร ชำนาญ. 2546 : 132) ที่ทำการศึกษการปฏิบัติงานตามการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกับการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียน ผลการศึกษา พบว่า องค์ประกอบด้านการบริหาร

งบประมาณ ได้แก่ การมีกำหนดระยะเวลาในการวางแผนการบริหารและการวัดผล ประเมินผลชัดเจน และมีงบประมาณอย่างเพียงพอ จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น ภารกิจด้านการบริหารงบประมาณโรงเรียนต้องมีจุดเน้นใน การบริหารงบประมาณโดยมีแผนงานโครงการที่ชัดเจน มีระบบตรวจสอบ ติดตามประเมินผลและการรายงานผล การปฏิบัติงาน มีระบบการจัดซื้อและจัดจ้างที่ดี และมีอำนาจในการบริหารงบประมาณด้วยตนเอง

1.4 ด้านการบริหารทั่วไป กลุ่มภารกิจของโรงเรียน ได้แก่ การจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียน การกำหนดนโยบายของโรงเรียน และการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของโรงเรียน ผลการศึกษาวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับเบลค (Belk อ้างถึงใน สมุทร ชำนาญ. 2546 : 132) ที่ทำการศึกษาค้นคว้า การปฏิบัติงานในโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีองค์ประกอบด้านการจัดทำแผนการบริหารโรงเรียน กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียนอย่างชัดเจนและสอดคล้องกับการศึกษาการวิจัยของกอยน์ (Goin. 1992 : 3788 – A) ซึ่งได้ทำการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของครู และครูใหญ่ในการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน พบว่า ครู และครูใหญ่มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาโรงเรียน และการนำแผนไปปฏิบัติและผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับการวิจัยของสมุทร ชำนาญ (2546 : 133) พบว่า กลุ่มภารกิจด้านการบริหารทั่วไป เป็นภารกิจกลุ่มใหญ่ เนื่องจากเป็นภารกิจที่ไม่สอดคล้องกับภารกิจในกลุ่มอื่นๆ ดังนั้นจึงนำมารวบรวมไว้ในการบริหารทั่วไป ซึ่งเป็นภารกิจของงานช่วยอำนวย ความสะดวกในการบริหารงานด้านอื่นๆ ให้สามารถดำเนินการไปโดยราบรื่น และการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียนมีจุดเน้นที่การกำหนดทิศทางหรือนโยบายในการบริหารงาน การกำหนดแผนงานในการบริหาร การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของโรงเรียน ซึ่งจะทำให้การบริหารโรงเรียนเป็นไปอย่างมีจุดหมายแน่นอน สามารถบริหารงาน แก้ไข ปรับปรุง พัฒนาการบริหารงานได้อย่างเป็นรูปแบบ และได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายเป็นอย่างดี

2. การตรวจสอบความเหมาะสมของการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเทศบาล 3 ซึ่งเป็นผลสรุปการวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อนำรูปแบบดังกล่าวให้ผู้ปฏิบัติจริง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ของโรงเรียนเทศบาล 3 ทำการตรวจสอบ ปรากฏว่า มีรูปแบบบทบาทหน้าที่ที่คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนมีความเห็น ว่าไม่เหมาะสมในการนำไปปฏิบัติได้จริงในระดับโรงเรียนบางข้อได้แก่ ด้านการบริหารวิชาการ มีจำนวน 2 ข้อ คือ การอนุมัติให้ใช้หลักสูตรแกนกลาง และการอนุมัติการผ่านช่วงชั้นของนักเรียน ผลการศึกษาวิจัย ดังกล่าว ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มุ่งกระจายอำนาจ

การจัดการศึกษาไปสู่ระดับปฏิบัติให้มากที่สุด แต่ปรากฏว่ามีผู้ปฏิบัติในระดับโรงเรียนมีความคิดเห็นที่ไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการบริหารวิชาการ ซึ่งเป็นภารกิจหลักและหัวใจในการบริหารโรงเรียนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผลสำเร็จ หรือความล้มเหลวในการบริหารโรงเรียนจึงเป็นข้อค้นพบที่สำคัญสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า การนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่พัฒนาขึ้นให้มีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเทศบาล 3 ไปใช้ในการบริหารโรงเรียนอาจพบกับปัญหาอุปสรรคในด้านความพร้อมของบุคลากรในระดับปฏิบัติ ดังจะเห็นได้จากการตรวจสอบความคิดเห็นของการนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อภารกิจบางข้อว่า ไม่เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในบางข้อ ปัญหา อุปสรรคดังกล่าวจำเป็นต้องหาแนวทางแก้ไขปัญหามาให้พร้อมสำหรับการนำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งในการเตรียมการจึงต้องเน้นการเตรียมบุคลากร และมุ่งเน้นการสร้างความเข้าใจแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ตามกรอบแนวคิดที่นักการศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะไว้พอสรุปได้ดังนี้ (สมุทพร ชำนาญ. 2546 : 144)

1. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างทั่วถึง
2. การสรรหา คัดเลือกคณะกรรมการบริหารโรงเรียนที่มีคุณภาพ
3. การฝึกอบรม สัมมนา ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
4. การกำกับ ติดตาม ช่วยเหลือ แนะนำอย่างใกล้ชิด

3. การพยากรณ์ประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่พัฒนารูปแบบให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเทศบาล 3 ซึ่งเป็นผลสรุปการวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อนำรูปแบบดังกล่าวไปให้ผู้ปฏิบัติจริง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนของโรงเรียนเทศบาล 3 แสดงความคิดเห็นแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยการพยากรณ์ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารบุคคล ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารทั่วไป ผลการวิเคราะห์พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมีความสัมพันธ์กันทั้ง 4 องค์ประกอบ และมีประสิทธิภาพด้าน การบริหารทั่วไป สูงสุด รองลงมาได้แก่ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารบุคคล จากผลการศึกษาวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับกรอบโครงสร้างการบริหารการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยสาเหตุสำคัญเนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นนิติบุคคล การบริหารจัดการศึกษาหน่วยงานระดับเหนือยังไม่สามารถกระจายอำนาจลงสู่ระดับปฏิบัติได้เต็มรูปแบบ เนื่องจากติดขัดด้านกฎหมายเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแนวทางแก้ไขปัญหา อุปสรรค หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ระดับเหนือขึ้นไปต้องดำเนินการแก้ไขกฎหมายต่างๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในเรื่องของการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาสู่หน่วยงานปฏิบัติซึ่งได้แก่ สถานศึกษาอย่างเต็มรูปแบบ เพื่อมุ่งให้บริการการศึกษาได้ตามบริบทของท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 รูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นรูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้นให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเทศบาล 3 ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนของโรงเรียนเทศบาล 3 ได้ปฏิบัติจริงและเมื่อตรวจสอบความเหมาะสมแล้ว ผู้ปฏิบัติมีความเห็นสอดคล้องกัน นับได้ว่าเป็นรูปแบบที่ได้กำหนดบทบาท อำนาจ หน้าที่ของการบริหารโรงเรียนที่มีความชัดเจน บทบาทในส่วนนี้จึงสามารถนำไปใช้ได้ทันทีในระดับโรงเรียน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรใช้ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางในการกำหนดบทบาทหน้าที่ของโรงเรียน เพื่อเป็นกรอบขอบข่าย และรูปแบบการบริหารโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดบทบาทหน้าที่ของตนเองได้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทั้งสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของแต่ละท้องถิ่นต่อไป

1.2 กำหนดแผนงาน การประชาสัมพันธ์ การบริหารจัดการศึกษาในระดับโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดเป้าหมายที่ครอบคลุมถึงกลุ่มผู้ปฏิบัติจริง ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มากที่สุด เพื่อเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจในบทบาทใหม่ของตนเอง

1.3 กำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาให้แก่โรงเรียนอย่างเหมาะสมและยืดหยุ่นได้เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เน้นการนำผลการศึกษาไปใช้ในการบริหารโรงเรียนโดยตรง จึงมีแนวทาง การนำไปปฏิบัติจริงในระดับโรงเรียน ดังนี้

2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา สามารถนำผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลในการเตรียมการเข้าสู่การบริหารการศึกษาตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ด้วยการออกแบบรูปแบบการบริหารที่กำหนด บทบาท อำนาจ หน้าที่ในการบริหารการศึกษาของแต่ละโรงเรียนให้ชัดเจน

2.2 โรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรได้นำผลการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบการบริหารโรงเรียนแต่ละแห่ง แต่ละท้องถิ่นให้สามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งด้านการเตรียมการ การเตรียมพัฒนาบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การสร้างความเข้าใจให้แก่ชุมชนในเขตบริการ เพื่อสร้างความพร้อมในการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และสามารถดำเนินการได้ทันทีที่กฎหมายที่เกี่ยวข้องมีผลบังคับ

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษารูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในรูปแบบอื่น

3.2 ควรศึกษาวิจัย ติดตาม ประเมินผล ประสิทธิผล ของการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

3.3 ควรศึกษาวิจัย สภาพความพร้อมของโรงเรียนในการใช้การบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในบริบทที่แตกต่างกัน

บรรณานุกรม

- รุ่ง แก้วแดง. (2540). **บทบาทและความสำคัญของการศึกษากับการพัฒนาประเทศ.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สมุทร ชำนาญ. (2546). **การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), สำนักงาน. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.** กรุงเทพฯ :บริษัทพริกหวานกราฟิค จำกัด.
- Bukosky, A. E. (1999). **Comprehensive high school restructuring: Utilizing school-based management and curricular reforms to increase student achievement comprehensive restructuring California.** [CD-ROM]. Abstract From ProQuest-File : Dissertaion Abstracts Item : AAC 9933792.
- Goin, D. (1992). **Teacher and principal involvement in managing site-based elementary School improvements.** Dissertation Abstracts International, 52(11), 378.
- Marren, E., & Levacic, R. (1994). **Senior management. Classroom teacher and qoverner responses to local management of school.** Educational Management and Administration, 22(1), 39-53.